

Patienter som sköter sina läkemedel själva

Erfarenheter från ett länssjukhus

Anne.Hiselius@rjl.se

Anna.Hardmeier@rjl.se

Ryhov, Region Jönköpings län, Sweden

Självmedicinering

“En process där patienten involveras i lagerhållning, administrering, och uppföljning av effekter av läkemedelsbehandling”

”Säker vård även i hemmet en framtida utmaning”

Läkartidningen nr 22, 2015, sid 1040 (Ekstedt, Dahlgren)

”Trots sjukvårdens skyldighet att informera om förändringar i läkemedelsbehandling eller eftervård i hemmet har patienten inte uppfattat eller förstått informationen tillräckligt väl, och frågor uppstår först när de kommer hem”

” I framtiden kommer patienterna ha ökande krav på egeninflytande.....”

Krav på hälso- och sjukvården

2 a §

Hälso- och sjukvården skall bedrivas så att den uppfyller kraven på god vård. Detta innebär att den skall särskilt:

1. Vara av god kvalitet
2. Vara lättillgänglig
3. Bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet
4. Främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen

Vården och behandlingen skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten.

Varför på sjukhus?

- Önskemål från patient
- Ökad patientsäkerhet
- Att involvera patienter leder till färre läkemedelsfel i hemmet (efter sjukhusvistelsen)^{2, 3}
- Tidsvinster för sjuksköterskorna⁴

² Kripalani S et al 2008

³ Lam P et al 2011

⁴ Semple JS, 1995

Varför inte?

- Patientsäkerheten sjunker⁵
- Tidskrävande för sjuksköterskor att kommunicera och kontrollera självmedicinerade patienter
- Sjuksköterskor vill inte släppa kontrollen

⁵Wright et al 2006

Socialstyrelsen reglerar idag detta

SOSFS 2009:6 “Egenvårdsbedömning”

Hur en bedömning ska göras

- 1 § Det är den behandlande legitimerade yrkesutövaren inom hälso- och sjukvården som inom sitt ansvarsområde ska göra en bedömning av, om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2009-6>

Nuläge Ryhov

- Sedan 2001 på kirurgen
- Fokus på rutiner 2015
  - Medicinkliniken
  - Infektionskliniken
  - Onkologkliniken

Lämpliga självmedicinärerare

- Sköter sina läkemedel själv i hemmet
- Praktiska förutsättningar att klara sin medicinering
- Avsaknad av historia av missbruk eller skadebeteende

Lokal rutin för självmedicinering

Inskrivning

- Patienten involveras
- Dokumentering i journalen
- Läkemedelsavstämning
- Kvalitetskontroll av patientens läkemedel

- Komplettering av läkemedel som saknas
- Per orala-, ögon-, subcutana- och kutana läkemedel och inhalatorer tillåts

Lokal rutin för självmedicinering

Under vårdtiden

- Regelbunden avstämning
- Läkemedelsändringar förmedlas av sjuksköterska och läkare
- Förvaring av läkemedel i patientgarderob

<http://plus.rjl.se/index.jsf?nodeId=38893&nodeType=12>

Studie vid Ryhov 2015

- Syftet: att undersöka hur självadministrering på ett svenskt regionssjukhus upplevs utifrån patienters och sjuksköterskors erfarenhet av självmedicinering.

Hur?

- Kvalitativ deskriptiv studie
- Utfördes vid Länssjukhuset Ryhov, Jönköping
- April-Maj 2015
- 3 avdelningar (2 medicin avdelningar och 1 infektionsavdelning)

- 11 individuella intervjuer (patienter och sjuksköterskor)

Metod

Innehålls analys

Citat	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori	Tema
"Alla lm ser inte lika dana ut heller. Så har man ett annat fabrikat så känner man inte igen dem. Så då vet man att det är det här jag har, det är det jag får, det jag ska ta. På så vis känns det tryggare. Jag litar på personalen, det är klart att de skulle ge mig rätt mediciner."	Det känns tryggare för då vet jag vad jag tar och jag känner igen tableterna.	Igenkänning	Trygghet	Kontroll	Kontroll

Ett exempel på kvalitativ innehålls analys

Resultat

- Gemensamma teman:
  - Kommunikation
  - Hantering av läkemedel
  - Kontroll

Resultat: patienter

TEMA, kategori och sub-kategori beskrivande data från patient intervjuerna

Kommunikation

– Sjuksköterskor:

- Patienter är mer involverade
- Passivitet hos patienter en patient risk
- Tydlig kommunikation

“Risker är om de sätter ut någon medicin och de blir brist i kommunikationen” Sjuksköterska Emil

– Patienter:

- Fungerar bra
- Olika informationsvägar

“Jag får frågan dagligen “och har du koll på dina mediciner?”” Patient Anton

Hantering av läkemedel

Sjuksköterskor

– Mindre arbetsbelastning

”För det tar ju jättelång tid när en ny patient kommer in och vi ska få fram tableterna, för vi har inte allt på vår avdelning”

Sjuksköterska Erika

– Varierar mellan avdelningarna:

- Hur mycket patient eller anhörig involveras
- Typ av läkemedel

”Det beror lite på vad de står på. För det mesta letar vi rätt på det. Det är om de står på något som inte finns”

Sjuksköterska Erik

Hantering av läkemedel

Patienter

- Förvaring
- Smidighet

”Det är bekvämt hehe. Nu får jag ju tänka om lite hemma.”
Patient Alva

- Tidigare erfarenhet

“Vart jag än har kommit så har de inte haft vissa av mina läkemedel, så jag har bett min man ta med dem hit”
Patient Anna

Kontroll

Sjuksköterska

- Identifiera självmedicinerande patienter
- Ökad delaktighet

”SMA bra delvis för att de inte ska bli för hospitaliserade utan de är ju bra att de har koll på sina läkemedel och de ska ju fortsätta leva på som de gör hemma.”
Sjuksköterska Eva
- Bibehålla kontroll

”Vi har ju så lätt att ta över allt, så man kanske inte ens tänker på det. Att den här människan kanske sköter detta hemma”
Sjuksköterska Erik
- Ansvar och rutiner

”Jag tycker väl att det är lite svårt vems ansvar det är. Sen är det ändå på mitt ansvar kanske att kolla upp och fråga har du alla tabletter, behöver du någonting, är det slut”

Sjuksköterska Erika

Kontroll

Patient

- Ansvar
- Kostnad
- ”Att kunna sköta det själv”
- Delaktighet

Nu är det ju så att det bara är jag som känner min kropp fullt ut. Det är ingen annan som vet exakt hur jag mår, och om jag behöver ta tablettorna lite tidigare en dag kan jag modifiera det.

Patient Anton

- Rutin/vana

”Jag tycker om att ha mina rutiner att ta den ungefär samma tid morgon och kväll”

Patient Annika

Sammanfattning av studien

- Positiva erfarenheter
- Personcentrerad vård (delaktighet)
- Viktigt med tydlig kommunikation
- Förbättringspotential:
  - Ökad följsamhet till rutinerna
  - Förändra invant beteende och arbetssätt
  - Involvera fler patienter att självmedicinera
- Enligt sjuksköterskorna: studien har stimulerat till fler självmedicinerare

Farmaceutens roll

- Läkemedelsanamnes och rimlighetsbedömning
- Jämför Pascal/IVAsystem mot huvudjournalssystem
- Säkerställ tillgång till läkemedel
  - På avdelningarna (ibland med hjälp av patientens läkemedel)
  - Inför hemgång
- Initiera självmedicinering när så är rimligt. Ge patienten en utskrift av aktuell läkemedelslista.

- Inför hemgång
  - Är ordinationerna förberedda för hemgång? (p.o/s.c istället för i.v?)
  - “Träna” läkemedelshantering dvs bidra till läkarens egenvårdsbedömning
  - Stödja val av rätt hjälpmedel

10.36

Läkemedelskedja

Hemma

Vårdavdelning

Hemma

Tack!

